

Mezőgazdasági gépgyárból orosz tankjavító üzem ^[1]

(1945. január-szeptember)

„már január első napjai óta az oroszok lefoglalták gyárunkat, azt kizárólag tankjavításra rendezték be, emiatt azután faipari gépektől kezdve minden olyan termelési eszközt, gépet, amely a mezőgazdasági gépgyártás céljait szolgálta, leszereltek, és a pincébe dobtak úgy, hogy üzemünk eredeti rendeltetése: a mezőgazdasági gép- és alkatrészgyártás ezen idő óta szünetel.”

Bevezető

Az előrenyomuló szovjet hadseregnek a „felszabadított” gyárakat a legtöbb esetben egy 1945 tavaszán kiadott utasítás alapján vissza kellett adnia a tulajdonosának. Sok esetben azonban ez a dátum nyár végéig, sőt a Hofherr-Schranz-Clayton Shuttleworth Magyar Gépgyár Művek Rt. esetében jóval továbbra is kitolódott.

A szovjet Vörös Hadsereg 2. Ukrán Frontjának 96192. számú műszaki alakulata Budapest ostroma alatt 1945. január 12-én rendezte be tankjavító üzemét a Hofherr-Schranz-Clayton Shuttleworth Magyar Gépgyár Művek Rt. kispesti telephelyén. Az említett gyár a Hofherr-Schranz Rt. és a Clayton-Shuttleworth Ltd. 1912-es fúzióját követően jött létre, és vált Magyarország legnagyobb mezőgazdasági gépgyártó üzemévé. A hazai igények 95%-át a Hofherr-gyár elégítette ki, még úgy is, hogy termelése 70%-a exportra irányult. A vállalat fő részvényese a '30-as évek eleje óta a Magyar Általános Hitelbank volt. A háborúban a kispesti telephely viszonylag épen megmaradt, viszont jelentős anyagokat szállítottak el a németek, valamint a menekülő magyarok a Nyugat-Dunántúlra.

Az üzem elfoglalását követően az orosz parancsok a gyárba visszatérő munkások körében szorgalmazta, hogy a már felszabadított gyárakhoz hasonlóan itt is hozzanak létre üzemi bizottságot, mely biztosítani tudja a termelés azonnali megkezdését. A Hofherr vezérigazgatója január 20-án jelent meg Kispesten. Erdős Jenő a náci megszállást követően 1944. március 22-től hét hónapig volt a Gestapo fogságában, majd internálták, végül pedig a rendőrség fogságában volt, egészen 1945. január 17-ig, amikor is az előrenyomuló orosz csapatok kiszabadították. Gyárba érkezésekor elmondása szerint kész volt együttműködni a felállított üzemi bizottsággal, bár annak törvényes jogalapját aggályosnak tartotta. A gyártelep orosz parancsnoka Ponomarjov alezredes január 21-én Erdőst igazgatóvá nevezte ki és biztosította, hogy amint a front továbbvonul, alakulata is távozik, és visszaadják a gyárat a korábbi tulajdonosnak. (Lásd az 1. forrást!) Másnap azonban már másképpen fogalmazott, és mindez előrevetítette, hogy nehéz időszak vár a vállalatra. A vezetőség helyzetét nehezítette, hogy néhány tisztviselő kihasználva orosz tudását képes volt befolyásolni a helyi orosz parancsnokot.

Milyen jogalapja lehetett a szovjeteknek (a „győztes” jogán kívül), hogy igénybe vegye a vizsgált gyár telephelyét?

A cári Oroszország aláírta az 1907-es hágai egyezményt, és az ezt követő genfi egyezményt, ezzel elfogadta a háború alatti viselkedési normákat, a Szovjetunió azonban nem ismerte el a cári kormányzat által vállalat kötelezettségeket. Mindkét egyezmény kitért a magántulajdon fokozott védelmére és annak csak különleges esetben való, kizárólag hadicélokkal kapcsolatos felhasználására. Utóbbi megállapítás a Hofherr-Schranz esetében mindössze 1945 áprilisáig, a harcok lezárultáig állhatta meg a helyét, bár a szovjet fél értelmezésében a fegyverszüneti megállapodás, csak felfüggeszti a háborús állapotot, de nem szünteti meg.

A fegyverszüneti szerződést a 1944. december 21-én megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. január 20-án írta alá, amelynek 11. pontja értelmében: „11. § A magyar kormány köteles rendszeresen magyar valutában pénzüsségeket kifizetni és árukat (üzemanyagot, élelmiszert stb.), eszközöket és szolgáltatásokat rendelkezésre bocsátani, amelyekre a szovjet) főparancsnokságnak funkciói teljesítésére, valamint a szövetséges államok ama misszióinak és képviselőinek, melyek a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal kapcsolatban állnak - szükségük lehet.

A magyar kormánynak szükség esetén biztosítania kell az ipari és szállítási vállalatok, a posta, távíró, távbeszélő és rádió, az erőművek, a közüzemi vállalatok és berendezések, a fűtőanyag és egyéb anyagraktárak felhasználását és munkájuk szabályozását, azoknak az utasításoknak megfelelően, melyeket a fegyverszünet idején a szövetséges (szovjet) főparancsnokság vagy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ad ki.”

Mind az egyezmények, mind pedig a fenti megállapodás számos visszaélésre adhatott okot.

Miután az oroszok még februárban is a gyártelepen voltak, a vállalat többségi tulajdonosa, a Magyar Általános Hitelbank Dr. Perényi Istvánt jelölte ki érdekei képviselőjére. A gyár vezetősége ezt követően küldöttséget mentetett az oroszokhoz a helyzet tisztázására. Mind Gurkim őrnagy, mind pedig Papasvili alezredes biztosította őket, hogy a gyártelepet a Vörös Hadsereg mindössze ideiglenesen vette használatba. Ezzel szemben március 3-án a gyár katonai parancsnoka Kolomjecz őrnagy kijelentette, hogy a kispesti üzem a Vörös Hadsereg tulajdonát képi, és a korábbi tulajdonosok tulajdonjoga immáron nem érvényes. Hivatkozási alapként Moszkvát jelölte meg.

Hadifoglyokat kíséző orosz katonák Budapesten

Erdős mindezzel kapcsolatban azon aggodalmának adott hangot, hogy emiatt a vállalat mindennapi kötelezettségeinek sem tud eleget tenni, hiszen jelen helyzetben nem jogosultak, sem az éves leltár elkészítésére, sem a különböző adók megfizetésére, sem pedig az általános tájékoztatás megadására. A dolgokat tovább nehezítette, hogy március 13-án egy orosz százados, felettesei utasítására hivatkozva megszüntetettnek nyilvánította a Hofherr budapesti központját, valamint megtiltotta, hogy bármilyen rendelést felvegyenek, vagy kifizetést eszközöljenek. Mindezt azon kijelentéssel tetézte, hogy „*ki kell törölni még az emlékezetből is a Hofherr-Schranztot.*” A százados természetesen semmilyen papírt nem tudott mindezeokról felmutatni. A tankjavítások mellett a gyár nem folytathatott polgári termelést, sőt a telepen lévő már kész anyagok és alkatrészek értékesítését is megtiltották az oroszok. Mindezekre pedig igen nagy szükség lett volna, különösen 1945 tavaszán. 1945. március 17-én jelent meg ugyanis a 600/1945. ME. számot viselő földreformról szóló rendelet, amely a korábbi földtulajdonviszonyok jelentős átalakítását írta elő. A földel együtt a mezőgazdasági géppálmány is szétesztották. Ezek jelentős része, azonban megrongálódott, vagy pedig egyszerűen nem volt elegendő az igények kielégítésére. Ebben a helyzetben nagy jelentősége lett volna a Hofherr gyár termelésének, mely az ország legnagyobb mezőgazdasági gépgyára volt, ám az orosz igénybevétel és a tiltások miatt nem tehetett semmit. A vállalat vezetősége több levelet intézett az illetékes minisztériumokhoz (Iparügyi Minisztérium, Földművelésügyi Minisztérium) illetve vezető politikusokhoz (*Nagy Ferenc*), ám májusig nem értek el eredményt. Ekkor végre engedélyt kaptak a gyártelepen található alkatrészek és anyagok értékesítésére, ám az oroszok közbeszóltak. A gyár katonai parancsnoka a megszállás alatt végig igen érzékenyen reagált a vezetőség minden olyan lépésére, amikor a „feje felett” próbáltak meg intézkedni akár a magyar kormány, akár pedig a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEZB) irányába. Kolomjec ugyanis elrendelte az alkatrészek, majd pedig az elkészült gépek és traktorok bevonatolását és elszállítását, megakadályozva ezzel felhasználásukat a mezőgazdasági termelésben. (**Lásd a 2. forrást!**) A megmaradt anyagokat saját szükségleteik kielégítésére használták (számla adása nélkül), vagy pedig a pincébe szórták. Így a Hofherr-Schranzt nemhogy a polgári gyártásba, de a fegyverszüneti egyezményben rögzített jóvátétel teljesítésébe sem tudott bekapcsolódni.

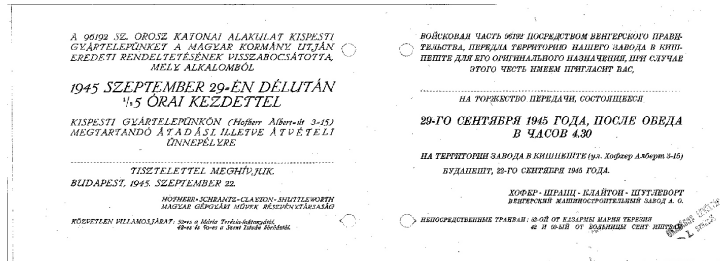
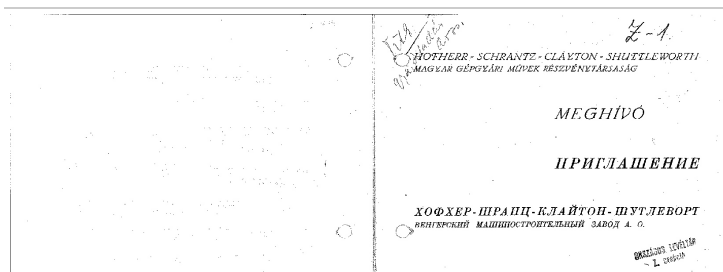
A hónap végén újabb konfliktus alakult ki a szovjetek miatt, ezúttal a vállalat vezetősége és az eddig vele jó viszonyban lévő üzemi bizottság között. Az oroszok ugyanis februárban közel 3500 főre duzzasztották az alkalmazottak létszámát, fizetve azok munkabéretét, valamint egyéb ellátásait is. A közüzemi számlákat szintén az oroszoknak kellett volna fizetniük. Mindez azonban csak április végéig történt meg, ám a munkások ezt követően csak ígéreteket kaptak. Május végén Erdős vezérigazgató arról kapott információt, hogy tudta nélkül az üzemi bizottság valamint néhány tisztviselő az elmaradt bérek kifizetésére (négyheti fizetéssel maradtak el az oroszok) három millió pengő hitelt vett fel az Iparügyi Minisztériumtól és további három millióra lenne még szükség. (**Lásd a 2. forrást!**) Erdős megdöbbenéssel értesült, hogy a nyugtát az üzemi bizottság mellett két erre nem jogosult tisztviselő írta alá, és azonnali vizsgálatot követelt irathamisítás miatt. Álláspontja szerint mivel jelen esetben az oroszok saját kontójukra dolgoztatnak, a vállalat tulajdonában lévő anyagokat használnak fel, álságos lenne, ha mindezt a vállalatnak kéne pénzügyileg állnia. Erdős bár elmondása szerint megérti a munkásokat, elsősorban a vállalat érdekeit tartotta szem előtt és kifejtette, hogy a Hofherr-nek nincs megfelelő fedezete egy ilyen mértékű hitel felvételére. Azt javasolta, hogy a munkások, mint kollektív testület jegyezzék a kölcsönt. Szakasics Antal iparügyi minisztériumi osztályfőnök ennek ellenére arra kérte a vezérigazgatót, hogy utólagosan írja alá a korábbi nyugtát, valamint az újabb összeg kifizetését, ellenkező esetben a munkások új vállalatvezető kinevezését fogják kérveinyezni. (**Lásd a 4. forrást!**) Erdős ugyan mindezt nem vette figyelembe, ám látta, hogy Szakasics is tehetetlen, hiszen az oroszokat nem lehetett fizetésre kényszeríteni, így végül utólag aláírta a nyugtákat.

Hofherr munkások

A nyár folyamán folytatódott az orosz ígéretések a távozásukkal kapcsolatban, Kolomjec továbbra is újabb kifogásokkal állt elő, majd egy egyeztetés során egyenesen tagadta, hogy bármit is kivitt volna a gyári területéről, szerinte ő csak hozott különböző anyagokat. Az augusztus 1-ei kivonulási dátum elmúlt, és továbbra sem történt semmi. A hónap végén már a Szövetséges Ellenőrzési Bizottság is szorgalmazta a gyár átadását és a polgári gyártás beindítását és ezzel együtt az orosz jóvátételre való termelés megindítását. Időközben a szovjetek ismét elmaradtak a bérekkel, valamint a munkások élelemmel való ellátásával. Utóbbi esetén egy felsőbb katonai utasításra hivatkoztak, mely szerint a Vörös Hadsereg alakulatainak tilos volt élelmet adni civilek részére. A bérfizetést ezúttal is hitelből igyekeztek megoldani. Ezúttal az oroszok közvetlenül a Magyar Általános Hitelbankhoz fordultak egy 18 000 000 pengős hitel ügyében, természetesen a Hofherr számlájára. Az Iparügyi Minisztérium kezessége mellett folyósított kölcsönre az oroszok három napos visszafizetési ígéretüket ezúttal sem tartották be. A felvett pénz szeptemberre azonban elfogyott és Erdős vezérigazgató szeptember 12-én újabb váratlan telefonhívást kapott az Iparügyi Minisztériumból. *Hegedűs Márton* miniszteri tanácsos közölte vele, hogy nála van a Hofherr üzemi bizottságának elnöke, *Zsófinyecz Mihály*, valamint a szakszervezeti titkár egy újabb, ezúttal 16 000 000 pengős, munkabérekre fordítandó hitel ügyében. A vezérigazgató ugyan elsősre ezúttal is elutasította a nyugta aláírását, ám később dr. Perényi István új típusú biztosítékot kaptak a kölcsönt illetően. A pénzügyminisztérium államtitkárral való egyeztetést követően, ugyanis Hegedűs Márton biztosította, Erdőst, hogy a fegyverszüneti szerződés 11.§-val kapcsolatos kifizetésekre felvett hitelek nem tekinthetők ténylegesen az adott vállalat tartozásainak. (**Lásd az 5. forrást!**) Ezzel a kérést egyelőre sikeresen lezárták, ám a hitel egy részét 1946 májusában mégis vissza kellett fizetniük.

A gyár átadásának előkészítő tárgyalása a SZEZB bevonásával szeptember 11-én zajlott le. (**Lásd a 6. forrást!**) Ebben kisebb részletek mellett megállapodtak abban, hogy a 96192. sz. alakulat a gyárterület egy elkerített részére vonul vissza, a többi területen pedig megindulhat a polgári termelés. Ennek ellenére az átadás késétt, Petrovskij alezredes a SZEZB-re hivatkozva, szeptember 14-én megtagadta a gyártelep átadását. Újabb egyeztetéseket követően végül 1945. szeptember 22-én írták alá a hivatalos átadás-átvételi jegyzőkönyvet. (**Lásd a 7. forrást!**) Az ebben tett megállapítások, valamint az oroszok által el nem ismert kifizetések miatt a 96192. sz. katonai alakulat és a Hofherr-Schranzt közötti helyzet továbbra sem rendeződött. Októberben ugyan megkezdődött a polgári termékek gyártása, ám az oroszok által elkerített rész sorsát, valamint a Hofherr által benyújtott számlák és követelések nem sikerült elrendezni („Szürke könyv”). Sőt még szeptember 22-ét követően is szállítottak el anyagokat és gépeket a visszaadott gyártelepről. 1946 januárjában az alakulat kijelentette, nem a SZEZB, hanem a Bécsben székelő szovjet főparancsnokság (Zsukov marsall) fennhatósága alá tartozik. Ez a hozzáállás egyébként egész idő alatt jellemző volt a Vörös Hadsereg tisztjeire. Mindez lehetett akár rivalizálás a két szervezet között, de egyszerűbb okai is lehettek.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy az oroszok több mint kilenc hónapig vették igénybe a Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Rt. kispesti üzemét, mely során azt kizárólag tankjavításra használták. A polgári gyártás szüneteltetése mellett felhasználták a vállalat tulajdonában lévő anyagokat, az ő számlájukra vettek fel kölcsönöket és jelentős tartozásokat halmoztak fel, melynek kifizetését a fegyverszüneti szerződés 11. §-ra hivatkozva mindvégig megtagadták. Az országban számos hasonló eset történt a második világháborút követően, a Hofherr-Schranz esetén keresztül igyekeztem mindezt bemutatni.

A forrásokat a Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Rt. Titkársági anyagából (Z 450) válogattam ki. A forrásokat a mai helyesírási szabályok alapján közöljük, de a korra jellemző kifejezéseket meghagytam eredeti formájukban.

Források

1.

Erdős Jenő vezérigazgató feljegyzése az üzemben tett látogatásról

1945. január 23.

FELJEGYZÉS

A f. hó 20-22-én kispesti üzemünkben tett látogatásomról

Folyó hó 20-án (szombaton) éppen akkor érkeztem üzemünkbe, amikor a már megalakult műszaki bizottság éppen megkezdte ülését. A bizottság 9 tagból áll, a munkásság részéről SCHWARCZBÜCHLER a főember. A tisztviselői karból pedig 3 személy van delegálva és pedig: BEREDI, BÉLER és GRÁZL KÁROLY. Az érdemi megbeszélések során Schwarzbüchler előadta, hogy a gyár orosz katonai parancsnoka Ponomarjov alezredes, akivel a bizottság részéről az összekötő tiszt szerepét Beredi látja el, főleg azért is, mert utóbbi a gyárban lakik, és így az érintkezés technikai része biztosítva van. A bizottság azért alakult meg - folytatta - mert az orosz katonai parancsnokság ilyenek felállítását kívánta és éppen őt bízta meg a bizottság személyeinek összeállításával.

Előadtam, hogy nemcsak mint vezérigazgató, hanem mint a nagy-részvényes, illetve tulajdonos Magyar Általános Hitelbank képviselőjében is jelentem meg, és semmi kifogásunk a bizottság felállítására, illetve működésére ellen, minthogy azonban erre vonatkozólag törvényes intézkedésről még nem tudunk, mindaddig, amíg ilyen irányban valamilyen intézkedés jön, próbáljuk meg az együttműködést. Lehet - mondtam - hogy egy bizonyos idő múlva rájövünk arra, hogy talán így nem tudunk egymással dolgozni a vállalat érdekében, ez esetben azután vagy [!] én jelentem majd ki, hogy a bizottsággal pedig tovább dolgozni nem óhajtok. Schwarzbüchler is és a munkásság jelen volt képviselői is helyeslően vették tudomásul ezt a kölcsönös kijelentésünket, és abban maradtunk, hogy a bizottság még maga között tárgyal, a vállalat vezetőségével való együttműködés tekintetében.

Beredi, Béler és Grázl látható meglepetést és tartózkodást tanúsítottak ezen megbeszélések során, melyek inkább csak a munkássággal, illetve Schwarzbüchlerrel folytak. Beredi állandóan azt igyekezett kihangsúlyozni, hogy milyen "szerencse" hogy kéznél volt, mert sikerült ezáltal a társaság javait "megmenteni". Nem óhajtottam ennek részletezésébe bocsátkozni, ami Beredit láthatólag ingerelte is.

A továbbiak során a megbeszélést lezártuk azzal, hogy másnap, 21-én vasárnap délelőtt összejövünk, hogy a további sürgős érdemleges kérdésekről tárgyaljunk.

- : -

Vasárnap, azaz f. hó 21-én meg is kezdődött a megbeszélés, amelyről azonban hol Beredi, hol Grázl, hol mindketten hiányoztak, el-, eltűnedezték azzal, hogy a kapitány hívja őket. Bennünket azonban ez nem zavart, és megbeszéléseinket folytattuk, amelyek eredményeképpen Schwarzbüchler közölte, hogy a gyár munkássága kész a vállalat tulajdonosával, illetve annak képviselőjével és egyben vezérigazgatójával a továbbiakban is a legmesszebbmenően együttműködni, és ezt be is jelenti a katonai parancsnokságnak. Ennek időpontját a következő napra, január 22-ére, hétfőre halasztottunk, miután megtudtuk, hogy az alezredes a Beredi-féle lakásban bekvártélyozott tábornokkal együtt Budapesten vannak.

-:-

Elmenőben értesültem, hogy 2 óraker a tábornok és az alezredes visszaérkeznek, amely időpontra bementem magam náluk. Meg is jelentem az uraknál a Beredi-féle lakásban, ahol jelen volt egy vezérezredes, egy tábornok, az alezredes, mint a gyár katonai parancsnoka, egy kapitány, további Beredi, Béler és Grázl. A vezérezredesnek mutatkoztam be elsősorban, aki már informálva volt, hogy hol töltöttem az elmúlt 10 hónapot. Szívesen fogadott, mindkét kezét a vállamra tette és a hajamat vizsgálta, hogy mennyit öszültem az elmúlt idő alatt. Végül kijelentette, hogy:

„Erdős - direktor”

„Beredi - direktor”

„Grázl - főmérnök”

Mint mondja, hogy Erdős is, Beredi is igazgatók lesznek, míg Grázl a főmérnök. Tovább ezután erről a témáról nem beszélünk, mert bőséges étel és ital állt előttünk, csak a tábornok jelentette ki, hogy a továbbiakat majd beszéljük át az alezredessel, mint a gyár katonai parancsnokával. Miután láttam, hogy érdemleges további tárgyalás nem lehetséges, ½ óra múlva búcsúszó nélkül - angolosan - távoztam.

Ez alkalommal egy érdekes jelenséget tapasztaltam, nevezetesen megkértem Beredit, hogy dr. Benczik és részemre, nemkülönben dr. Waltersdorfer részére, aki a kispesti üzemből óhajtott jelentkezni, egy-egy igazolványt állítsanak ki, és a katonai parancsnoksággal írassák alá. Beredi fel is hozott egy nagycsomó igazolványt, közöttünk az utóbb említett három igazolványt is, de láttam, hogy ezeket külön adja az alezredes kezébe, és valamit sugdos a fülébe. Ebből rögtön gondolhattam, amint később be is igazolódott, hogy nem kapjuk meg az igazolványokat.

-:-

Másnap, január 22-én megjelentem ismét a gyárban és ép[pen] az üzemi bizottsággal discuráltunk, amikor jelentették, hogy az alezredes vár. Erre bementünk hozzá, mégpedig Beredi, Grázl, Schwarczbüchler, magam és Lichosit művezető, mint tolmács. A rövid ideig tartó megbeszélést az alezredes azzal kezdte, hogy a gyár a vörös hadseregé, és így tulajdonosi minőséget nem hajlandó elismerni, de kész nekem a gyárban beosztást adni. Előadta még, hogy a vörös hadsereg nemsokára úgy is előre megy, amikor ők is mennek, amely után ismét átvehetem a gyárat, és tehetünk a gyárral, amit akarunk. A jelen voltak előtt Lichosit tolmács útján azt válaszoltam, hogy ilyen előfeltételekkel inkább megvárom, míg előre mennek, és a gyárat visszakapjuk, bár érdekelne, hogy milyen beosztásra gondolt az alezredes. Erre azt válaszolta, hogy azt csak 2-3 nap múlva tudná megmondani. Ezután az alezredes szobáját elhagytuk, visszamentünk az üzemi bizottság helyiségébe, ahol az urakat ismét kéri, hogy mindent kövessenek el a vállalat vagyona megmentésére, és ha majd ismét felvesszük a munkát, illetve átvesszük a gyár vezetését, vizsgálat tárgyává is fogjuk tenni, hogy ennek érdekében ki milyen magatartást tanúsított.

Budapest, 1945. január 23.

Erdős s. k.

Jelzet: MNL OL Z 450 494. tétel (82. d.) - Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Titkársági iratai

2.

Beszámoló az oroszok tevékenységéről

1945. május 15.

A Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Rt. (Központja: VI. Vilmos császár út 57.) kispesti üzemét az oroszok tankjavítás céljaira tartják, teljes egészében, lefoglalva. Ezzel kapcsolatban, a gyár területén, de az üzemtől teljesen elkülönítetten fekvő alkatrész-raktárból még a pótalkatrészek kiadását sem engedélyezték, és a Magyar Iparügyi Miniszter Úr szinte napok óta tartó, kitartó küzdelme eredményeként történt csak meg, hogy, vagy 10 nappal ezelőtt, legalább a kész alkatrészek elszállítása megtörténhet.

Pár nappal ezelőtt azonban az történt, hogy az alkatrészraktár azonnali kiürítését rendelte el a gyári orosz parancsnok. Becslés szerint 200 waggon olyan gépalkatrészt szállítanak el, amelyet csak a gyár által gyártott és főleg itthon dolgozó gépekhez használható, amely részek nélkül viszont a hazai mezőgazdaság bémul meg, mert a munkaerő hiánya miatt az amúgy is jelentékeny megcsökkent gépállomány teljesen használhatatlanná válik.

Amikor az orosz rendelkezés megtörtént, a gyári üzemi tanács megbízásából Tunhardt Jenő a gyári üzemi bizottság titkára és Dr. Gál István, az alkatrészosztály vezetője megjelentek Nagy Imre földművelésügyi miniszter Úrnál, aki intézkedését kilátásba is helyezte, eddig azonban semmi nem történt, legfeljebb csak annyi, hogy az orosz katonai parancsnok rendelkezett aziránt is, hogy most már nemcsak az alkatrészek, hanem a készen lévő mezőgazdasági gépek, traktorok, vetőgépek, ekék, stb. stb. is elszállítandók, amely kész gép, becslés szerint ugyancsak további kb. 200 waggon árumennyiséget jelent.

Budapest, 1945. évi május hó 15-én

Jelzet: MNL OL Z 450 494. tétel (82. d.) - Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Titkársági iratai

3.

Erdős Jenő levele az Iparügyi Miniszterhez

1945. május 26.

Budapest, 1945. május 26.

Miniszter Úr!

Személyesen két ízben, a minisztérium illetékes osztályaiban számtalanszor jelentettük mindazokat az eseményeket, amelyek a felszabadítás óta kispesti üzemünkben történtek.

Röviden: már január első napjai óta az oroszok lefoglalták gyárunkat, azt kizárólag tankjavításra rendezték be, emiatt azután faipari gépektől kezdve minden olyan termelési eszközt, gépet, amely a mezőgazdasági gépgyártás céljait szolgálta, leszerelték, és a pincébe dobtak úgy, hogy üzemünk eredeti rendeltetése: a mezőgazdasági gép- és alkatrészgyártás ezen idő óta szünetel.

Ennek az egészen különleges igénybevételnek a keretében természetesen felhasználják felbecsülhetetlen értékű anyagainkat, és nincs kitől igényelnünk annak megtérítését, miután az oroszok saját regieiben dolgozván, minden folyó kiadást átvállalnak, de a felhasznált saját javaink számlázására még csak nem is gondolhatunk, - nem is szólva arról, hogy társulati-, forgalmi-, kereseti-, jövedelem- stb. adók lerovása, leltározás, mérlegkészítés stb. stb. vállalati kötelezettségek is teljesíthetlenné válnak.

Minderről a Földművelésügyi Miniszter Urat és minisztériumát, éppen így az Újjáépítési Miniszter Urat, hasonlóképpen a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot is, állandóan tájékoztatjuk.

Utolsó beadványunk éppen f. hó 15-én kelt, amelyet a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz juttattunk el s ezt a Miniszter Úr is melegen ajánlással záradékolta. Azt kértük, hogy

1.) kispesti üzemünk a legsürgősebben adassék vissza eredeti rendeltetésének

2.) amennyiben ez a kérelem, dacára, hogy a háborúnak már vége, egyelőre mégsem volna teljesíthető, úgy legalább irányításunk mellett - akár elkülönítetten és talán szerényebb keretek között - a pótalkatrészek gyártása engedélyeztessék, hogy a gazdaságokban megmaradt és még üzemképes gépek munkáját fenntarthatassuk, továbbá, hogy az alkatrészek exportjával az újjáépítéshez annyira szükséges alapanyagokat, mint ércet, kocsz, golyóscsapágyak, fémek, vas stb. megszerezhessük.

-: -

Kispesti üzemünkben f. é. január 20-án megjelent ERDŐS JENŐ vezérigazgató PONOMARJOV B/4-53757 számú alezredes, orosz katonai parancsoknál, aki kijelentette, hogy a gyár tulajdonosa egyelőre a Vörös Hadsereg, és ha majd a Hadsereg elvonul, és a műszaki rész is továbbmegy, úgy visszakapjuk ismét gyárunkat. Addig azonban - mondotta - kizárólag ők rendelkeznek a gyárral és saját programjukat valósítják meg.

Hirdetmények útján, ígérve remek fizetést, élelmezést, közlekedést stb. stb. sikerült is több mint 3000 munkást verbuválni, akik az oroszok által előírt munkaprogram szerint csak tankjavítást végeznek.

F. é. március 3-án újból megjelent a vezérigazgatónk a gyárban, mikoris KOLOMJEK őrnagy úr, a gyár ezidőszerinti katonai parancsnoka már azt közölte, hogy a gyár véglegesen az orosz kormányé és sem a részvényeseknek, sem az igazgatóságának a gyárhoz semmi köze nincsen, amely kijelentés megtételére - mondotta - közvetlenül Moszkvából van felhatalmazása. Ezt a tényt egyébként Miniszter Úrnak azonnal írásban jelentettük is.

Az oroszok az általuk foglalkoztatott alkalmazottakat egyideig rendszeresen élelmezték és fizették, később azonban az élelmezés ellanyhult, a bérek kifizetése pedig egyre vonatottabban történik. Információink szerint 3-4 heti a bérhátralék, amelyre csak jelentéktelen ácontó fizetések történtek, nem is szólva arról, hogy a f. é. április 20-án lekötött kollektív szerződésnek az a rendelkezése, hogy a felemelt bérek visszamenőleg f. é. február 1-ig fizetendők, sem teljesítettek meg.

E helyzetben kispesti gyárunk Üzemi Bizottsága Miniszter Úrhoz fordult 6 millió pengő hitel folyósítása céljából,

Amely összeg azonban, az előadottakból kivehetőleg nem az indulás, nem a termelés, hanem egyedül és kizárólag csak az ezidő szerinti orosz munkaadók hátralékos bértartozásának kiegyenlítését szolgálja.

Sajnos a minisztérium nem kérdezett meg bennünket, a tulajdonost és az igazgatóságot, s csak f. hó 18-án, a Magyar Nemzeti Bank útján folyósított első 3 millió pengős rész felvétele után szereztünk tudomást minderről. Feltűnő volt természetesen, hogy terhünkre, *nélkülünk* miként volt folyósítható, illetve a kifizetés teljesíthető és csak akkor tudtuk meg, hogy

Az üzem által adott nyugtát baloldalt az Üzemi Bizottság, jobboldalt pedig, a "cégszerű aláírás" helyén a cégbélyegzőnk alányomásával, két oly üzemi tisztviselő írta alá, akiknek azonban ilyen cégszerű aláírásra sem joguk, sem általunk adott felhatalmazásuk nem volt.

Ezt a tényt az indítási osztályon HEGEDŰS tanácsos úrnak jelentettük, aki meglepetéssel hallgatta a közölteket és ígérte, hogy vizsgálatot indít.

F. hó 24-én igazgatóságunk előtt jelentkeztek az Üzemi Bizottság képviselői, és arra kértek bennünket, hogy az Iparügyi Minisztérium kívánságára *utólagosan* írjuk alá az itt említett és már kifizetett 3 millió pengő összegű nyugtát, s éppen így írjuk alá a további 3 millió pengőről szóló kifizetést is, mert a munkásságnak pénzre van szüksége, miután az oroszok még mindig nem fizették ki a bérhátralékot. Közölték azonban, hogy ha az oroszok a bérhátralékot kiegyenlítik, úgy ezt a kölcsönösszeget azonnal visszafizetik.

Hangsúlyozzuk, miszerint kispesti üzemünk dolgozóit most már 5 hónapja az oroszok foglalkoztatják saját regieiben, a bérfizetés, úgy mint eddig is, az ő kötelezettségük, és miután mi még az anyagainkat sem számlázhatjuk, nem vagyunk abban a helyzetben, hogy a nem bennünket terhelő béreket kifizessük, illetve e célra hitelt vegyünk igénybe.

Társaságunk alaptőkéje 3 900 000 P

Mérlegszerű tartalékjaink kb. 2 500 000 "

Úgy, hogy egyedül ez a 6 millió pengő hitel összes saját tőkénket felemésztené, amivel szemben azonban még az 1943. november 30-ai állag szerint is,

az angol bankoknál 79 189 £ - val

az amerikai bankoknál 224 038 \$ - val

tartozunk, nem is szólva olyan egyéb kötelezettségekről, amelyek már önmagukban is, minden újabb hitel nélkül, súlyosan veszélyeztetik társaságunk anyagi helyzetét, illetve további fennállásának lehetőségét.

A tényállásnak ezen okmányyszerű előtárása alapján arra kérjük a Miniszter Urat, hogy az ügybeni állásfoglalásunkat jóváhagyólag tudomásul venni méltóztassék.

Ezért előre is köszönetünket kifejezve, vagyunk,

Kiváló tisztelettel:

HOFHERR-SCHRANTZ-CLAYTON-SHUTTLEWORTH

magyar gépgyári művek r.t.

A Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth magyar gépgyári művek r.t. igazgatóságának fentiekben előadott állásfoglalásával, annak minden vonatkozásában egyetértünk. Miután azonban ez a fontos kérdés máris több tagvállalatunkat érinti, és a közeljövőben még szélesebb körben merül fel, ajánljuk, méltóztassék:

a PÉNZINTÉZETI KÖZPONT és a SZAKSZERVEZETI TANÁCS bevonásával sürgős értekezletet összehívni, hogy ez az elvi jelentőségű téma megtárgyaltassék, esetleg közös határozattal az ORSZÁGOS GAZDASÁGI TANÁCS-hoz felterjesztessék.

Budapest, 1945. május 26-án

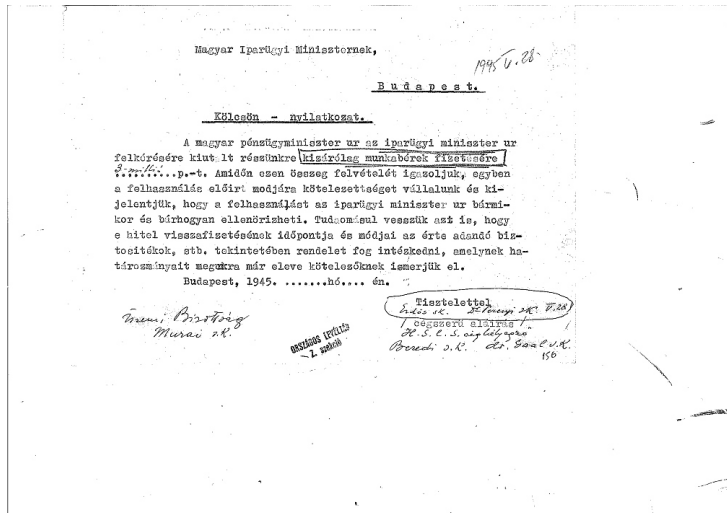
MAGYAR GYÁRIPAROSOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

Fenyő s. k.

dr. Koffler s. k.

Titkár

ügyvezető igazgató

Jelzet: MNL OL Z 450 494. tétel (82. d.) - Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Titkársági iratai

4.

Erdős feljegyzése az Iparügyi Minisztériumban folytatott tárgyalásairól

1945. május 26.

Feljegyzés

a kispesti üzem által munkabérek kifizetésére f. év 18-án már felvett, 3 millió P. valamint még felveendő további 3 millió P. tárgyában:

- : -

Szakasics Antal iparügyi min. osztályfőnök ma délelőtt erősen kapacitált, hogy írjam alá a nyugtát. Tárgyilagossággal és mint Gestapó fogolytársam, nagy jóindulattal kezeli az ügyet, és ezt kifejezetten hangsúlyozta is.

Előadta, hogy a munkások - mert hiszen nem tehetnek egyebet - azt a javaslatot tették, hogy az Iparügyi Minisztérium nevezzen ki „vállalatvezetőt”, aki majd aláírja utólag a már felvett 3 millió P. nyugtáját, és aláírja a kiutalásra kerülő további 3 millió P. nyugtáját is.

Hangsúlyoztam az osztályfőnök úr előtt, hogy elvégre mindent meg lehet tenni, lehet vállalatvezetőt is kirendelni, csak éppen megsértjük a törvényt, egyébként ez a körülmény sem indít arra, hogy a nyugtákat aláírjam.

Még egyszer elmondtam a tényállást, amelyet egyébként az osztályfőnök úr ismert. Azt válaszolta csak, hogy mi volna a teendő? A munkások tényleg nem kapják meg a bérüket, mert az orosz nem fizet. Most már 4 heti a bérhátralék és 3200 munkást mégsem lehet nyugtalanságban tartani. Az oroszot nem kényszeríthetik a fizetésre, mert hiszen a Fegyverszüneti Szerződés keretében tulajdonképpen mi vagyunk minden szolgáltatásra kötelezve. Azt válaszoltam, hogy ha olyan nagy együttérzést tanúsít a munkásság érdekeivel, amelyet egyébként megérték, mert hiszen magam is igen nagy érdeklődéssel figyelem a kérdést, úgy miért szükséges, hogy a H.S.C.S. terhére utalják ki ezt az összeget?

Egyszerűbb lenne, mondtam, ha az Iparügyi Minisztérium, a megvédelmezni kívánt munkásság érdekeire való tekintettel, a munkásságnak, mint kollektív testületnek, közvetlenül adná a kölcsönt, amelyet vagy visszafizetnek, ha az oroszoktól mégis megkapják utólag a bért, vagy pedig ennek az összegnek mikénti sorsáról másképpen kell gondoskodni. Minden esetre, hangsúlyoztam, ez a Minisztérium hatásköre most. Ez azonban biztos, hogy ezek a munkabérek - figyelemmel a Fegyverszüneti feltételekre - a kollektív társadalom kötelezettsége, de semmiképpen sem hárítható át a H.S.C.S.-re, mint az üzem tulajdonosára.

Az osztályfőnök úr végül is annyit mondott csak, hogy gondolkodnia kell a megoldáson, de arra kért, hogy tegyem magam is konszideráció tárgyává álláspontomat, amelynek keretében, még sokat jelentően, annyit is mondott, hogy a fenti célokra folyósítható hitel felvételének kár olyan nagy jelentőséget tulajdonítani!

Budapest, 1945. május 26.

Erdős s. k.

Jelzet: MNL OL Z 450 494. tétel (82. d.) - Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Titkársági iratai

5.

Feljegyzés Erdős tárgyalásáról az Iparügyi Minisztériummal a hitelről

1945. szeptember 12.

MÁSOLAT

Dr. Herczeg ig. úrnak.

Budapest, 1945. szeptember 12.

Feljegyzés

Erdős vezérigazgatót felhívta ma délben 1 óraker telefonon az Iparügyi Minisztériumból Hegedűs Márton min. tanácsos és közölte, hogy nála vannak a Hofherr gyár üzemi bizottsági tagjai Zsofinyecznél elnök vezetésével, Kisházi [Ödön] szakszervezeti titkár kíséretében és az oroszok által ki nem fizetett hátralékos munkabérek folyósítását kéri.

Hegedűs közölte, hogy a minisztérium hajlandó volna 16 000 000 pengőre e célra likvidálni, de kéri, hogy a nyugtát a HSCS írja alá, mert pénzt csak ily formák között, a HSCS terhére tud kiutalni. - Erdős vezérigazgató elzárkózott a kívánság elől, közölte, hogy a HSCS-nak semmi köze sincs az oroszok által saját rezsisben végzett munkákkal kapcsolatban felmerült bérhátralékokhoz s tekintettel arra, hogy f. év V. 3-án és VI. 5-én hasonló módon folyósított 3-3, összesen 6 millió pengő a Magyar Általános Hitelbanktól legutóbb az Iparügyi Minisztérium készfizesé mellett ugyancsak ily célra kölcsönként 18 000 000 pengőt sem kapta még vissza, amely összegekért pedig éppen az Iparügyi Minisztérium kívánsága alapján a gyár is kötelezettséget vállalt, a kérelmet nem teljesítheti. A telefonkagylót ezután Zsofinyecznél vette át, akivel folytatott fenti értelmű beszélgetés hasonló eredménnyel zárult, majd Kisházi titkár igyekezett Erdős vezérigazgatót az aláírásra kapacitálni, akinek ugyancsak előadta e tényeket.

Délben 1/2 óraker kézbesített [!] Erdős vezérigazgatóhoz dr. Perényi vezérigazgató mellékelt levele, amelyek alapján folytatott telefonbeszélgetés során előadta dr. Perényi vezérigazgató, hogy telefonon beszélt Hegedűs min. tanácsossal, aki a kérdéses 16 000 000 pengős nyugtát aláírását kérte, hivatkozva arra, hogy a fegyverszüneti szerződés 11. §-a értelmében az oroszok voltaképpen semmiféle fizetésre nem kötelezhetők, viszont az ily természetű kiadások az államot terhelik, miéltis ez a 16 000 000 pengős „hitel” nem tekintendő a HSCS tényleg fennálló tartozásának. Kijelentette, hogy hajlandó a napokban dr. Perényi vezérigazgatóval együtt dr. Vásárhelyi pénzügyminiszterrel államtitkárhoz elmenni, aki fenti kijelentését - vagyis, hogy az ilyen fegyverszüneti szerződés 11. pontja alapján teljesítendő kötelezettségre folyósított hitelek az állam kötelezettségét képezik, s így nem tekintendők a hitelt végleg felvevő vállalat tartozásának - meg fogja erősíteni, s egyben közölni fogja azt is, hogy az ilyen hitelek alapján folyósított összegek miatt fennálló terhelések később ellentételezést fognak. Hegedűs min. tan. úr ezen közlése alapján, mely nyilatkozatot egyébként Erdős vezérigazgató úrnak ismételtelen telefonon és éppen így az ÜB tagjai előtt is megtette, a 16 000 000 pengő összegéről szóló újabb hitelnyugtát aláírtam. A HSCS-nak az 1945. szeptember 13-án folyósításra kerülő 16 000 000 pengőjén kívül a folyó év május 2-án felvett 3 millió pengős és f. é. június 3-én felvett 3 millió pengős ily jellegű névleges tartozása áll fenn az Iparügyi Minisztériumnál.

--

Dr. Perényi vezérigazgatóval Hegedűs miniszter tanácsos telefonbeszélgetés során azt is közölte, hogy az Iparügyi Minisztérium kezessége mellett folyósított 18 000 000 pengő rövidesen megfizetésre kerül

Erdős s. k.

Berczik s. k.

Jelzet: MNL OL Z 450 494. tétel (82. d.) - Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Titkársági iratai

6.

Feljegyzés az üzem átadásával kapcsolatos megbeszélésről

1945. szeptember 12.

Feljegyzés

a Hofherr-Schranz gyárban ~~VIII-15~~ [ceruzával átjavítva: IX. 11.]-én tartott megbeszélésről

A megbeszélésen jelen voltak:

a Szövetséges Ellenőrző Bizottság részéről:

Makarov alezredes

Cserkasszi őrnagy

a gyár katonai parancsnoksága részéről:

Petrovszky alezredes

a Magyar Iparügyi Minisztérium részéről:

Csűrös miniszteri tanácsos

Erdős főmérnök

a Hofherr-Schranz r.t. részéről:

Erdős vezérigazgató

Dr. Berczik h. vezérigazgató

Beredi üzemfőnök

a Hofherr-Schranz gyár üzemi bizottsága részéről:

Zsofinyecznél elnök

Murai alelnök

Balogh

Kleinné

Molnár

Petrovics

Schwartzbüchler üzemi bizottsági tagok.

A megbeszélésen megállapodás jött létre a Hofherr-Schranz r.t. kispesti gyártelepének az oroszok által való átadása, illetve a magyar igazgatóság részére való átvevése ügyében.

A megállapodás főbb pontjai a következők:

1.) A 96192. sz. orosz alakulat a gyárnak a mellékelt vázlaton kijelölt és kerítéssel elkerítendő területére költözik, a gyárnak többi részét teljes egészében és szabad használatra átadja a gyár tulajdonosainak.

Az alakulat részére kijelölt gyár részlet igénybevételeinek időtartama kb. 1 hét múlva fog eldőlni. Ha az alakulat marad esetleg 1-2 hónapig, akkor az elkerített rész területére eső motorszerelde gépeiről és berendezéseiről pontos leltárt készítünk, amelyek alapján az alakulat azokat megőrzi.

A gyárnak azokat a műhely ajtóit, amelyek az alakulat által igénybe vett területre nyílnak, lezárják.

A szállítási osztály alagsora teljes egészében a törzsgyárhoz tartozik, éppen így az alkatrész-raktárnak a jelenlegi, emeleti helyisége is, amellyel azonban csak az alagsoron át (lépcsőn, vagy liften) lehet közlekedni.

2.) Csütörtök, péntek, szombaton általában munkaszünet van, amelyet azonban az alakulat a munkavállalóknak a szokásos munkaidőnek megfelelő mértékben megfizet. Éppúgy megfizeti a törvényes fizetett szabadságnak az alakulat részére dolgozott idő alapján esedékes részét.

3.) Az alakulat azokat a munkásokat és tisztviselőket, akiket alkalmazott - ha a Hofherr-Schranz r.t. nem akarja őket tovább alkalmazni - a törvény által előírt keretek között elbocsátja, és kielégíti.

4.) A Hofherr-Schranz r.t. által átvett műhelyekben elfekvő, az alakulat által gyártásba vett félkész gyártmányok befejezéséről, illetve ennek feltételéről az alakulat néhány napon belül nyilatkozni fog.

5.) Az alakulat részére fenntartott területen kívül eső összes műhelyek, irodahelyiségek és raktárak felett f. hó 17-től kezdve a Hofherr-Schranz r.t. szabadon rendelkezhet.

Kispest, 1945. szeptember 12.

Be/HO

Beredi [kézi aláírás]

1 db melléklet

6. sz forrás melléklete

Jelzet: MNL OL Z 450 494. tétel (82. d.) - Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Titkársági iratai

7.

Átadás-átvételi jegyzőkönyv

1945. szeptember 22.

A Hofherr-Schranz-Clayton-Shuttleworth magyar gépgyári művek r.t. 1945. I. 12-IX. 22-ig igénybevett kispesti üzemének átadás-átvételi jegyzőkönyvének magyar nyelvű másolata

JEGYZŐKÖNYV

Felvétel a SZ.E.B. elnökének K. JÉ. Vorosilov tábornagy úrnak parancsára az Acéltank, mechanikai Alakulatok, a hadsereg kiegészítő-csapat parancsnoka Novikov vezérezredez meghagyása alapján, általam a 96192. sz. Vörös Hadsereg parancsnoka V. M. Kolomjec mérnök őrnagy egyrészről, másrészt a Magyar

Iparügyi Minisztérium meghatalmazottja Csűrös László miniszteri tanácsos között, a Vörös Hadsereg 96192. sz. alakulata által, az 1945. I. 12-e óta használt Hofherr és Schrantz gyár átvétel-átadása tárgyában.

- 2.) A gyár teljes épségben adatott át, kijavított épületekkel, villany-, gáz- és gőzvezetékekkel, valamint az ezekkel kapcsolatos összes felszerelésekkel, amelyeket a 96192. sz. katonai alakulat a 2. U.F. Zsákmányparancsnokságtól vett át, és amely gyár előbb is a Hofherr és Schrantz tulajdona volt, kivéve azon gépeket és felszereléseket, amelyek a külön jegyzék szerint a gyár elkülönített részén vannak, és ideiglenesen a 96192. sz. katonai alakulat használatában maradnak.
- 3.) A gyár a Vörös Hadsereg katonai használatának ideje alatt rendbehozott, és az üzembe helyezés érdekében a munkálatok egész sorozata hajtott végre, a gyár kitarthatósága, az épületek kijavítása, a gépek és egyéb gyári felszerelések rendbehozatala. A katonai alakulat e célra fordított kiadásai az elszámolási jegyzőkönyvnek megfelelően térítendő.
- 4.) A Hofherr-Schrantz gyár műszaki adattára, amely a korábbi gyártásokra, úgy mint a mezőgazdasági gépekre, traktorokra és azok alkatrészeire, valamint készülékekre és félkész gyártmányokra vonatkozik, megőrzött és az Iparügyi Minisztériumnak átadott.
- 5.) A gyár átadásával egyidejűleg átadott az összes munkások és tisztviselők, nevezetesen 3514 ember, akiket a katonai alakulat alkalmazott. A katonai alakulat kötelezi magát, hogy ezeknek illetményeit a gyár átadása napjáig elszámolja. A munkásoknak és alkalmazottnak illetményeit f. é. VII. 30-ig lettek folyósítva, természetbeni élelmezéssel pedig f. é. VIII. 1-ig lettek ellátva.
- 6.) Ilyenképpen a Hofherr-Schrantz gyár a 96192. sz. katonai alakulat által üzemképes állapotban lett átadva, úgy, hogy a gyártást azonnal meg is kezdi.
- 7.) A Hofherr-Schrantz gyár összes felszereléseinek és kellékeinek átadása a műhelyek szerint felfektetett, csatolt jegyzőkönyvek alapján történik. A Magyar Iparügyi Minisztérium a 96192. sz. katonai alakulattal szemben semmiféle követelést kizárólag a Hofherr és Schrantz felszerelését, gépeit, épületeit illetőleg nem emel, kivéve azon épületeket, felszereléseket és gépeket, melyek ideiglenesen a katonai alakulat által még elfoglalt területen maradnak.
- 8.) Minden kölcsönös anyagi elszámolást illető kérdés utólag áttekintendő és egyeztetendő.
- 9.) Az Iparügyi Minisztérium kiküldöttjének véleménye szerint az alkalmazottak azon részének, akiket a 96192. sz. katonai alakulat alkalmazott és a Hofherr-Schrantz gyár részére ezidő szerint szükségtelenek, s ezért elbocsátandók, a 96192. sz. katonai alakulatnak kell a törvényes felmondási időre járó illetményeket folyósítani. A 96192. sz. katonai alakulat parancsnoka úgy véli, hogy miután az Iparügyi Minisztériumnak átadott és szükségtelessé vált tisztviselők felmondását a Minisztérium eszközöli, a Minisztérium tartozik a felmondási időre járó törvényes illetményeket is viselni.
- 10.) A Hofherr-Schrantz gyár átadja a 96192. sz. katonai alakulatnak az 1945. évi június 15-től a gyár átadása napjáig felhasznált és elszállított anyag és egyéb értékek számláját. A felhasznált, vagy kiadott anyagok jegyzékét a Hofherr-Schrantz gyár készíti el, a 96192. sz. katonai alakulat pedig ellenőrzi.
- 11.) Ezenkívül a Hofherr-Schrantz gyár bejelentette igényét az 1945. évi június 15-ig elhasznált anyagokra, valamint a kiszállított mezőgazdasági gépek ellenértékére.

Ezeket az igényeket a 96192. sz. katonai alakulat nem fogadja el, miután úgy véli, hogy a követelés a Fegyverszüneti Szerződés 11.§-a értelmében számolandó el.

Kispest, 1945. szeptember 22-én

a 96192. sz. katonai alakulat

nevében:

Kolomjecz s. k.

a Magyar Iparügyi Minisztérium

nevében:

Csűrös László s. k.

A Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth

Magyar Gépgyári Művek Rt.

Igazgatósága

nevében:

Erdős Jenő s. k.

Jelzet: MNL OL Z 450 494. tétel (82. d.) - Hofherr-Schrantz-Clayton-Shuttleworth Magyar Gépgyári Művek Titkársági iratai

Címkék:

[Vörös Hadsereg](#) ^[2]

[gazdaság](#) ^[3]

[SZEB](#) ^[4]

[Szövetséges Ellenőrző Bizottság](#) ^[5]

[földreform](#) ^[6]

[Magyar Általános Hitelbank](#) ^[7]

[Hofherr-Schrantz-Clayton Shuttleworth Magyar Gépgyár Művek Rt.](#), ^[8]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/gazdasag/mezogazdasagi_gegyarbol_orosz_tankjavito_uzem.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/gazdasag/mezogazdasagi_gegyarbol_orosz_tankjavito_uzem.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/voros-hadsereg>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/gazdasag>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szeb>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szovetseges-ellenorzo-bizottsag>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/foldreform>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-altalanos-hitelbank>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hofherr-schrantz-clayton-shuttleworth-magyar-gegyar-muvek-rt>